

Stvaranje jedinstvenog nacionalnog sudskog registra

Zagreb, srpanj 2024.

American Chamber of Commerce in Croatia *Američka gospodarska komora u Hrvatskoj*

Sadržaj

Uvod	3
Sadašnje stanje	4
Administrativni ustroj	4
Problematika neujednačenosti sudske prakse	5
Primjeri neujednačenog postupanja različitih registara	6
Prijedlog novog ustroja	10
Objedinjavanje postojećih registara	10
Izmjene procesnih pravila – preciznije definiranje granica ovlasti registra	11
Alternativno potvrđivanje registarske dokumentacije putem NIAS-a ili putem bilježnika	12
Preporučeno elektroničko podnošenje prijava	12
Uvođenje javne objave odluka Visokog trgovačkog suda, obrazložena odbijanja upisa, hitno rješavanje	13
Zaključak	14

Uvod

Hrvatski sustav upisa i vođenja evidencija o pravnim subjektima i drugim povezanim bitnim podacima uspostavljen je 1993. godine donošenjem prvog Zakona o sudskom registru godine 1993. te se temelji na modelu sudskog registra, odnosno sustavu teritorijalno podijeljenih sudskih registara.

Radi se o javnim upisnicima (knjigama) u koje se unose zakonom predviđeni podaci i isprave o određenim pravnim subjektima, kao primjerice o trgovačkim društvima. Podaci u sudskom registru su (u pravilu) javni s primarnim ciljem da se sudionici tržišta mogu adekvatno, brzo i istinito informirati o drugim sudionicima tržišta s kojim ulaze u poslovne odnose. Iz navedene odlike sudskog registra proizlazi i njegova primarna funkcija, a to je postizanje pravne sigurnosti i povjerenja u tržište te posljedične poslovne odnose.

No, taj sustav, star gotovo 30 godina, ima sve više nedostataka koji bitno utječu na jednostavnost pokretanja i upravljanja poslovanjem, ali i na ono što je izvorno bio cilj sustava - pravnu sigurnost poslovnih subjekata koji su obveznici provođenja upisa u sudskom registru.

Kada je postojeći sustav uspostavljen, uvjeti su bili znatno drugačiji. U proteklih trideset godina došlo je do tektonskih društvenih i tehnoloških promjena, koje su postojeći sustav sudskih registara učinile evidentno zastarjelim i neprilagođenim današnjici. Iako su u međuvremenu do danas rađene određene (uglavnom kozmetičke) promjene, srž sustava ostala je neizmijenjena.

Pojava Interneta, povećana mobilnost ljudi zbog bolje prometne povezanosti dijelova države, ulazak u Europsku uniju te sazrijevanje tržišne ekonomije u Hrvatskoj glavni su faktori koji potiču i zahtijevaju razmišljanje o reformi sustava sudskog registra, odnosno sustava upisnika poslovnih subjekata i drugih pravnih osoba u cjelini.

AmCham stoga u ovom stajalištu predlaže reformu navedenog sustava sa ciljem usklađenja s potrebama današnjeg vremena i budućnosti te kako bi se ponovno ojačale upravo one primarne funkcije sustava registra zbog kojih je on izvorno i uspostavljen.

Sadašnje stanje

Sustav sudskih registara, njegov sastav, sadržaj i povezani postupci su primarno uređeni Zakonom o sudskom registru¹, ali i Zakonom o trgovačkim društvima². Isto tako, rad sudskih registara je detaljnije uređen različitim pravilnicima, kao primjerice Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar, te nuputcima Ministarstva pravosuđa i uprave. Također, treba dodati da se zbog opsega rada sudskog registra logično primjenjuju i drugi propisi, kao primjerice Zakon o parničnom postupku, ali i zakoni kojima se regulira obavljanje određenih djelatnosti.

Sudski registar se sastoji od dva dijela, odnosno glavne knjige i zbirke isprave. Pojednostavljeno, u glavnu knjigu se upisuju podaci o subjektima upisa koje nalaže zakon, dok se u zbirci isprava pohranjuju isprave i drugi dokazi na kojima se temelje podaci upisanu u glavnu knjigu, kao i rješenja i zaključci doneseni u postupku upisa u registar. Pritom se glavne knjige vode u elektroničkom obliku, a zbirke isprava u pisanom ili elektroničkom obliku.

Administrativni ustroj

Pojedinačne sudske registre (javne knjige) vode trgovački sudovi te su posljedično svaki pojedinačno odgovorni za vjerodostojnost upisa koji su proveli. Slijedom navedenog, budući da je u Hrvatskoj uspostavljeno devet trgovačkih sudova, trenutačno postoji i devet sudskih registara.

Nadležnost pojedinačnih sudskih registara, odnosno trgovačkih sudova koji ih vode je određena teritorijalno. Drugim riječima, u određeni sudski registar se vrše upisi i vode registarski postupci koji se tiču isključivo subjekata upisa (pravne osobe i drugi entiteti) koji imaju sjedište na području trgovačkog suda koji vodi taj sudski registar (registarski sud).

Takvi "različiti" sudski registri nisu u cijelosti nepovezani. Glavne knjige svih sudskih registara, kao i zbirke isprava koje se vode u elektroničkom obliku povezane su u jedinstvenu bazu podataka za Hrvatsku, kao središnje mjesto za pohranjivanje registarskih, evidencijskih i statističkih podataka registarskih sudova. Glavna knjiga i zbirka isprava u elektroničkom obliku vode se kao jedinstvena baza podataka za Hrvatsku.

Postupci za upis u sudski registar se u pravilu pokreću podnošenjem prijave nadležnom registarskom sudu. O prijavi u prvom stupnju u većini slučajeva odlučuje sudski savjetnik ili ovlaštenu registarski referent. Sudac pojedinac odlučuje o prijavi u taksativno navedenim "kompleksnijim" slučajevima, kao i povodom žalbe protiv odluke sudskog savjetnika ili ovlaštenog registarskog referenta. Zakonitost odluke sudca kontrolira vijeće Visokog trgovačkog suda

¹ Zakon o sudskom registru (Narodne novine br. 1/95., 57/96., 1/98., 30/99., 45/99., 54/05., 40/07., 91/10., 90/11., 148/13., 93/14., 110/15., 40/19., 34/22., 123/23.)

² Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23.)

sastavljeno od tri suca te u tom smislu odlučuje o žalbi protiv odluke suca donesene u prvom stupnju.

Nadležna osoba koja postupa po prijavi odluke donosi u formi rješenja ili zaključka. Rješenjem odlučuje o meritumu zahtjeva, dok se zaključcima upravlja postupkom, kao primjerice traženje dodatne dokumentacije. Samo protiv rješenja se može izjaviti žalba, i to u roku od osam dana. Protiv pravomoćnog rješenja o upisu je iznimno dopuštena i revizija radi materijalnopravnog ili postupovnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Problematika neujednačenosti sudske prakse

Iako je načelo jedinstvenosti jedno od osnovnih načela sudskog registra i on bi se u cijeloj Hrvatskoj trebao voditi na jedinstveni način, u praksi se pokazuje da to nije u cijelosti tako. Nije iznimka da prijave koje su prethodno bile uredno provedene pred jednim registarskim sudom budu promptno odbijene pred drugim registarskim sudom. U tom smislu nije iznimka, već poželjno pravilo profesionalnog postupanja da se prije podnošenja prijave provedu konzultacije sa sućem određenog sudskog registra kako bi podnositelj bio siguran da će prijava proći pred tim sudom.

Trenutačna situacija ostavlja dojam sustava u kojem pojedini sudski registri djeluju neovisno jedan o drugom, stvarajući lokalne centre odlučivanja s visokim stupnjem autonomije koje je s vremenom dovelo do neujednačenih lokalnih sustava postupanja i sudske prakse. To zasigurno nije bila namjera zakonodavca.

U tom smislu, radna je pretpostavka da je neujednačenost rada sudskih registara posljedica kombinacije sljedećih njegovih karakteristika: (i) strogi teritorijalni karakter vođenja sudskog registra i time nastala ovisnost poslovnih subjekata, (ii) nedostatak korektivnih mehanizama (žalbenih postupaka) koji bi dovodili do ujednačavanja prakse, (iii) nedovoljna transparentnost odluka i pravnih tumačenja sudskog registra i (iv) pretjerana rigidnost sustava koja je posljedica beskompromisne fokusiranosti na sprječavanju bilo kakve potencijalne nepravilnosti, a ne na organizaciji što efikasnijeg i za pravni promet prilagođenijeg sustava. Prethodno je bilo spomenuto da je jedno od glavnih načela sudskog registra načelo jedinstvenosti sudskog registra. Ono predviđa da se na rad sudskog registra primjenjuje jednaki ustroj i isti propisi, kao i osiguranje jednakog postupanja i postupka upisa u registru neovisno o kojem se sudu radi. Međutim, iako se puno toga napravilo da se unutarnji ustroj i procedure ujednače, nedovoljno pažnje je posvećeno ujednačavanju postupanja sudskih registara po podnesenim prijavama. Drugim riječima, puno je napravljeno da jednom kad bude pozitivno odlučeno o prijavi ona bude uredno i ujednačeno upisana u jedinstveni registar, ali je sam postupak odlučivanja ostao u domeni pojedinačnih registarskih sudova.

To je i posljedica općeg načela da je svaki sudac samostalan u primjeni propisa, pa mu se stoga ne mogu nametati obveze kako da postupa, ali se pritom moraju uvesti adekvatni mehanizmi i organizacijske mjere da takva samostalnost ne

dovodi do tolike neujednačenosti u prije svega formalnom registarskom (birokratskom) postupku.

Razlika u praksi koji puta utječe i na odluku gdje će se osnovati pravna osoba kako bi se izbjegao postupak upisa pri određenom sudu. Isto tako, kako se ne bi zamjerali sudu kojem će se i kasnije obraćati, kao i da bi njihovi predmeti bili riješeni u što kraćem roku, subjekti upisa se često prilagođavaju neosnovanim zahtjevima suda. Zato nema žalbi i ne dolazi do stvaranja jedinstvene prakse u zemlji.

Slijedom prethodno navedenih razloga, radni zaključak je da sudska praksa nije ujednačena te postupanje često ovisi o samom registru te službenicima koji rade u njima.

Zaključno treba napomenuti i jednu negativnu okolnost koja doduše dovodi do ujednačenosti rada sudskih registara, ali na pravno neprihvatljiv način. Kao posljedica pohvalnih napora da se rad sudskih registara unaprijedi, razvijaju se informatički sustavi za automatizaciju i digitalizaciju sudskih registara. Međutim, zbog inicijalnih postavki i arhitekture takvih sustava, nerijetko se događa da se registarski sud mora prilagođavati postavkama sustava, postupajući protivno obveznim zakonskim normama.

Pojednostavljeno, budući da algoritmi sustava dopuštaju samo određene vrste upisa ili upise uvjetuju točno određenim logičkim pretpostavkama, registarski sudovi se prilagođavaju ograničenjima sustava te vrše samo one upise koje podržava sustav, a odbijaju zakonite prijedloge jer ih sustav ne podržava. Takve situacije je potrebno svesti na minimum na način da se informatički sustavi grade oko pravnih normi, a ne da se pravne norme prilagođavaju ograničenjima sustava.

Primjeri neujednačenog postupanja različitih registara

U nastavku se iznose neki od primjera kod kojih je evidentno različito postupanje sudskih registara.

- Trgovački sud u Zagrebu – pravila o valjanosti izjave o prihvatu funkcije člana uprave su se mijenjala, bez promjene propisa, tri puta u jednoj godini: Prvo je sud bio stava da je dopušteno da ta izjava bude dana i prije nego što je član uprave formalno imenovan odlukom. Potom je stav promijenjen, te je izjavu bilo moguće dati samo na dan ili nakon datuma donošenja odluke (iznimno otegotno u slučajevima kada su osnivači i članovi uprave stranci koji nisu osobno prisutni prilikom osnivanja društva kod javnog bilježnika). Konačno, zauzet je stav da izjava može biti dana i prije odluke o imenovanju člana uprave, ali da ne smije biti starija od osam dana (za što nema podloge niti u jednom propisu). Dodatno, informacije o promjeni stavova moglo se dobiti samo usmeno, dolaskom na konzultacije u sudski registar.
- Trgovački sud u Zagrebu – ne mogu se naizmjenično koristiti pojmovi direktor ili član uprave, već samo jedan od ta dva izraza.

- Trgovački sud u Zagrebu, Trgovački sud u Varaždinu (i neki drugi sudovi) – prilikom svakog prijenosa poslovnog udjela u d.o.o. traži se da se prenesenim udjelima dodjeljuje novi redni broj udjela, iako nije došlo do promjene identiteta udjela, niti se prijenosom gasi stari i stvara novi poslovni udio (nije objašnjeno zašto, osim „da je to nova praksa“) – takva praksa npr. nije na Trgovačkom sudu u Zadru.
- Trgovački sud u Zagrebu – iako postoji sudska praksa Visokog trgovačkog suda kojom se izričito utvrđuje da je prokurist društva ovlašten kao zastupnik društva prenositi vlastite udjele društva trećima, zagrebački registar odbija tako postupati iako nema nikakvo zakonsko uporište za to.
- Trgovački sud u Zagrebu (i neki drugi sudovi) – ovisno o osobi koja rješava predmet, (odvjetničku) punomoć osnivača odnosno člana društva – pravne osobe za zastupanje na skupštini društva moraju potpisati svi članovi uprave opunomoćitelja, neovisno o njihovom načinu zastupanja, ili se mora dostaviti odluka uprave kojom se određuje član ili članovi uprave koji su ovlašteni izdati i potpisati takvu punomoć. Slična problematika pojavljuje se kod stranih pravnih osoba (članova društva ili direktora-pravnih osoba članova društva) koje nemaju službeni dokument u kojem bi bio naveden način zastupanja njihovih direktora (npr. u izvacima iz US ili UK registara navode se samo imena direktora, ali ne i njihova ovlaštenja na zastupanje društva), pa se razvila šarolika praksa o tome koji dokument i u kojoj formi se smatra prihvatljivim u tu svrhu.
- Trgovački sud u Pazinu, Varaždinu i Zagrebu – kada se prijavi za upis u sudski registar prilaže zapisnik s glavne skupštine dioničkog društva, a to društvo ima jednog ili manji broj (npr. pet) dioničara, traži se da se zapisniku dodatno priloži ovjerena punomoć dioničara, a ponekad čak i ovjereni izvadak iz nadležnog registra za dioničara.
- Trgovački sud u Splitu – članovi društva moraju biti navedeni u članku 1. društvenog ugovora, odnosno izjave o osnivanju. Takav stav nema podlogu u propisima, već se radi isključivo o usmenoj, neformalnoj praksi konkretnog sudskog registra koju nije moguće znati bez prethodnog iskustva rada sa tim sudom.
- Trgovački sud u Zagrebu – promjena tvrtke postojećeg društva ili registracija novog društva - s modela pisane rezervacije prijedloga tvrtke (na određeno kratko vrijeme), a koji se primjenjivao do prije nekoliko godina, ponovo je vraćeno korak unatrag na stanje da se mora doći osobno kod voditeljice sudskog registra i usmeno dobiti odobrenje da se određena tvrtka registrira (odobrenje imena). To stvara pravnu nesigurnost, a i zainteresiranog osnivača stavlja u nezavidnu poziciju izlaganja troškovima stvaranja branda/rebrandinga za nešto što se nikako unaprijed sa sigurnošću ne može znati hoće li moći biti registrirano kao tvrtka.
- Različita pravila o nazivu društva (tvrtka) na različitim trgovačkim sudovima – na pojedinim sudovima se dopuštaju sličnije tvrtke (npr. Trgovački sud u Zagrebu), dok na nekima čak niti članicama koncerna ponekad ne dopuštaju

zajedničke dijelove tvrtke (npr. Trgovački sud u Varaždinu). Ocjena o tome ovisi o diskrecijskoj procjeni pojedinog suca ili referenta, a ne o jasnim pravilima. Osnovni izazov je što je nemoguće izvršiti formalnu prethodnu provjeru podobnosti naziva (tvrtke), već se isto može provjeriti samo neformalno, usmenim putem, ili se predlagatelja obavijesti o nepodobnosti u samom postupku osnivanja (što proizvodi dodatne troškove za osnivače i produljuje osnivanje). Postoje i primjeri neosnovanog odbijanja određenih tvrtki s obzirom na usmeni stav kako je određena riječ neprihvatljiva (primjerice riječ „*solutions*“ u tvrtki je neprihvatljiva kod određenog broja registarskih sudaca u Zagrebu, dok postoje brojna trgovačka društva koja sadrže navedenu riječ u tvrtki).

- Trgovački sud u Zagrebu - Odredbom članka 40. stavak 7. Zakona o sudskom registru propisano je da isprave, koje se podnose kao dokazi, ne smiju biti starije od jedne godine, osim kada učinak isprave zavisi od ispunjenja nekog uvjeta, proteka roka ili prava na optiranje. Unatoč jasnoj i nedvosmislenoj zakonskoj odredbi, prema usmenoj uputi, Trgovački sud u Zagrebu dovodi u pitanje mogućnost provedbe ugovora o prijenosu poslovnih udjela ukoliko je ugovor stariji od jedne godine bez obzira na okolnost da je učinak isprave učinjen zavisano od ispunjenja određenih uvjeta što dovodi do nesigurnosti prilikom strukturiranja određenih transakcija u pravnom prometu.
- Kod skraćene likvidacije postoji neujednačena praksa s obzirom na obvezu pohranjivanja poslovnih knjiga i dokumentacije osobi koja pruža usluge pohrane poslovne dokumentacije u skladu s pravilima kojima se uređuje postupanje s arhivskim gradivom i arhivama (u sudski registar mora se upisati kod koga su i gdje pohranjene poslovne knjige i dokumentacija društva), što dovodi do nesigurnosti (određeni sudovi dopuštaju da se dokumentacija pohrani kod člana uprave ukoliko je državljanin članice EU, određeni sudovi dopuštaju da se pohrani kod osnivača, bez obzira je li državljanin/ima sjedište u državi članici EU i sl.).
- Trgovački sud u Zagrebu - kod zahtjeva za dobivanje pisanog popisa članova društva, prilikom predaje zahtjeva na registru uz prilaganje 20 kn papirnatih biljega koji se u današnje vrijeme mogu kupiti samo u FINA-i, dobije se informacija da se dokument čeka između 3 tjedna i 3 mjeseca, uz obrazloženje da je arhiva dislocirana na više lokacija zbog potresa te je potrebno utvrditi na kojoj se lokaciji nalazi spis. Ukoliko se namjerava ustrajati s korištenjem državnih biljega potrebno je iste učiniti dostupnima na prodajnim mjestima, kao što je to bio slučaj i prije uvođenja eura kao službene valute. Također, važno je napomenuti da se popis članova društva dobio sljedeći dan od podnošenja zahtjeva, a vrijeme ishoda dokumenta je neopravdano dugo te često otegotno za poslovne subjekte.
- Trgovački sud u Zagrebu – prilikom podnošenja prijedloga za upis promjene podataka o osnivaču d.o.o., do koje promjene podataka dolazi zbog pripajanja odnosno spajanja dotadašnjeg osnivača s drugim društvom (pri čemu su društva koja su sudjelovala u pripajanju/spajanju registrirana na tom istom sudu i statusna promjena je uredno provedena i registrirana), sud traži od

predlagatelja da dostavi pisano rješenje o provedenom spajanju s otisnutom klauzulom pravomoćnosti (iako je i rješenje, a i podatak o pravomoćnosti lako dostupan i nalazi se u zbirci isprava istog suda u elektroničkom obliku). Konkretno, sud traži da predlagatelj dođe na sud, zatraži da se izvadi otpravak rješenja, zatraži da se izda klauzula pravomoćnosti, i onda odmah da isti dokument natrag preda sudu.

Prijedlog novog ustroja

Pregled sadašnjeg stanja koji je izrađen u ovom dokumentu daje na snazi promišljanjima o hitnoj potrebi za reformom sustava, primarno iz razloga olakšanja rada poduzetnicima, povećanja ujednačenosti prakse te usklađenja s vremenom u kojem se nalazimo.

U tu svrhu, dobro je naglasiti i da je analizom sustava istovrsnih upisnika/registara u drugim državama članicama EU utvrđeno kako postoji snažna tendencija prema reformiranju tih sustava ili je do reformi već došlo, a one većinom imaju zajednička obilježja u pogledu centralizacije i digitalizacije sustava, olakšavanja pristupa te povećanja transparentnosti za njegove korisnike (poslovne subjekte i njihove osnivače i upravljače).

Tako je od 27 država članica EU, tek u njih 9 i nadalje u primjeni decentralizirani sustav vođenja registra (i od toga niti jedan nije uspostavljen u 21. stoljeću). Mahom se radi o sustavima pod ingerencijom pravosuđa, kao što je to trenutno slučaj u Hrvatskoj te o zemljama pod utjecajem „germanskog“ sustava (iako je npr. Njemačka značajno centralizirala svoj sustav posljednjim izmjenama iz 2007. godine).

Dodatno, većina država EU, njih 18, odlučila se za tzv. administrativni sustav vođenja registra (pod okriljem državne uprave) ili sustav regulatora (gdje je za vođenje registra nadležno regulatorno tijelo poput agencije i sl.).

Većina država koje su u posljednjih 10-15 godina imale reformu sustava vođenja registra su to učinile radi prelaska na centralizirani (objedinjeni) sustav, a neke, poput Bugarske, su prešle iz sustava vođenja registra u sklopu pravosuđa na vođenje registra od strane regulatora.

U svakom slučaju, vjerujemo da je, s obzirom na gospodarska kretanja u Hrvatskoj (rast gospodarstva i poduzetničke inicijative), nastupilo pravo vrijeme za jednu suštinsku reformu sustava registra te AmCham ovim dokumentom daje svoje prijedloge o tome kako registar trgovačkih društava (i drugih pravnih osoba) može funkcionirati u budućnosti.

Objedinjavanje postojećih registara

Većina građana doživljava sudski registar kao jedno jedinstveno tijelo, i dosta često dolazi do nerazumijevanja činjenice da se i dalje radi o devet različitih sudskih registara, svaki u sklopu jednog trgovačkog suda, koji djeluju neovisno jedni od drugih, a jedina poveznica su im zajednički propisi (koje primjenjuju na različite načine) i internetska stranica sudskog registra na kojoj se pretražuju podaci o upisanim trgovačkim društvima i ustanovama.

AmCham smatra da je prvi nužni korak kojem treba pristupiti – **reorganizacija sustava na način da se svi postojeći sudski registri objedine u jedan, nacionalni sudski registar, koji bi se formirao kao državno tijelo/institucija neovisna od postojećih trgovačkih sudova.** Navedeni

nacionalni registar može ostati pravosudno tijelo, ili se pak reformirati u administrativno tijelo odnosno regulatora koji bi bio usko povezan s trgovačkim sudovima radi usklađenja postupanja. Smatramo da je to pitanje koje bi se trebalo riješiti u daljnjem postupku savjetovanja i razrade modela. Za potrebe ovog dokumenta, naš prijedlog će se prvenstveno fokusirati na model u kojem registar ostaje pravosudno tijelo.

Dosadašnjih devet sudskih registara zamijenilo bi devet (ili više) područnih ureda nacionalnog sudskog registra.

Dodatno, vjerujemo kako bi bilo poželjno da se u svakom gradu u kojem se sada nalazi sudski registar trgovačkog suda oformi svojevrsna kontaktna točka na kojoj bi građani, članovi društava, bilježnici, odvjetnici i drugi sudionici registarskih postupaka mogli brzo i efikasno dobivati relevantne podatke, stupati u kontakt sa osobama koje vode registarske postupke te se ostvaruje stvarna dvosmjerna komunikaciju (osobito u složenijim predmetima gdje bi se više primijenila načela po kojima djeluju regulatori – a to je da je srž postupanja registarskih stručnjaka da se svaki predmet što efikasnije provede u skladu s propisima i namjerama i potrebama sudionika postupka).

Izmjene procesnih pravila – preciznije definiranje granica ovlasti registra

Iako je registarski postupak normativno vrlo detaljno uređen, u praksi se često događaju situacije u kojima pojedini sudski registri šire svoju nadležnost u pitanjima u kojima izvorno i nije zamišljeno da sudski registar analizira dostavljenu dokumentaciju.

Sudski registri često ulaze u materiju samih prijava i njihovih sadržaja i preko granice onoga što zakon traži. Umjesto da se potencijalne materijalne nepravilnosti koje ne utječu na formalne uvjete za upis prepuste strankama na razrješenje u redovnim sudskim postupcima, događa se da sudski registar u svom postupku traži ispravljanje određenih dokumenata ili sadržaja odluka iako se ponekad samo radi o drugačijim formulacijama od uobičajenih, a ne o vidljivim nezakonitostima.

Stoga bi se sam postupak upisa trebao s jedne strane učiniti fleksibilnijim (ponajviše u pitanjima forme podnošenja prijave i sl.), a s druge strane je potrebno preciznije i jasnije definirati granice ovlasti ispitivanja od strane sudskog registra. Ukoliko je forma za određeni upis zadovoljena, pa čak i ako postoje nepravilnosti materijalne naravi koje bi netko od dionika mogao osporavati ili tumačiti kao nezakonite, to ne bi trebao biti posao sudskog registra. Dodatno, a što se objašnjava niže u ovom dokumentu, sva tumačenja postupovnih pravila registarskog postupka trebala bi se javno objavljivati na stranicama sudskog registra, bez odgode, s ciljem da sve osobe koje namjeravaju provoditi upis mogu lako i brzo utvrditi koji su osnovni uvjeti za zakonito i valjano provođenje upisa.

Isto tako, svakako je potrebno isključiti iz upisa u sudski registar podatke o osnivačima društva s ograničenom odgovornošću te uspostaviti zasebni sustav

upisa podataka o osnivačima/članovima i svim promjenama u tom pogledu, koji bi automatski bio povezan i sa svim drugim relevantnim bazama podataka u državi (Registar stvarnih vlasnika, Porezna uprava, i sl.).

Alternativno potvrđivanje registarske dokumentacije putem NIAS-a ili putem bilježnika

S obzirom na daljnji razvoj i sve šire prihvaćanje korištenja digitalnih alata i digitalnog identiteta (korištenjem NIAS/START sustava kroz e-OI i Certiliu u Hrvatskoj te prihvaćanjem drugih eIDAS alata na području EU), potrebno je značajno proširiti opseg i mogućnosti korištenja elektroničkog potvrđivanja dokumentacije za podnošenje u sudski registar. Smatramo da je velika većina dokumentacije kojom se vrše promjene u trgovačkim društvima u Hrvatskoj dovoljno sigurna i jasno definirana te da bi potpisivanje iste putem naprednog elektroničkog potpisa trebalo izjednačiti sa ovjerom potpisa odnosno solemnizacijom od strane javnog bilježnika.

Tako je npr. već sada omogućeno da se putem sustava START osnuje trgovačko društvo. Istim principom je potrebno proširiti mogućnosti tog (vrlo dobrog) sustava te omogućiti da se putem njega pripreme i podnose i druge prijave, poput:

- prijave osnivanja sa individualno izrađenim i elektronički potpisanim osnivačkim aktom;
- prijave promjene članova uprave i nadzornog odbora;
- prijave promjene sjedišta i poslovne adrese, i sl.

Naravno, to ne znači isključivanje bilježnika iz postupaka, već samo da se omogući alternativa onim dionicima koji znaju i mogu koristiti digitalne alate. Svatko tko želi, ili pak nema adekvatne certifikate za korištenje sustava START, bi i dalje imao mogućnost korištenja javnog bilježnika za sve za što je potrebna ovjera potpisa, odnosno solemnizacija dokumenata.

Preporučeno elektroničko podnošenje prijava

Danas je prijavu za upis u sudski registar moguće podnositi elektroničkim putem (od strane javnog bilježnika ili putem sustava START), ali i „ručno“ (predajom prijave i popratne dokumentacije u papirnatom obliku na sud putem pošte ili osobnom predajom).

Smatramo da je, upravo zbog uspostave jedinstvenog sustava te nacionalnog registra u kojem sustav ne funkcionira po lokalno-teritorijalnom principu nadležnosti, potrebno da se u tom novom sustavu maksimalno olakša predaja prijave elektroničkim putem, s time da bi u tom slučaju sami predlagatelji mogli prijave podnositi putem sustava START ako je dokumentacija izrađena i potvrđena digitalnim putem, a javni bilježnici bi podnosili prijave u slučajevima kada je dokumentacija ovjerena odnosno solemnizirana kod njih. Sustav bi u tom slučaju mogao automatski dodjeljivati predmete u rad diljem države, bez obzira na mjesto

predaje prijave, i prijave bi se u većini slučajeva mogle brže i efikasnije obrađivati u elektronskom obliku.

Uvođenje javne objave odluka Visokog trgovačkog suda, obrazložena odbijanja upisa, hitno rješavanje

Jedan od najvećih problema i zamjerki sudionika u vođenju registarskih postupaka je njegova relativna netransparentnost i nedostupnost važeće prakse postupanja. Čak i ako bi postojale odluke odnosno stavovi Visokog trgovačkog suda, iste su bile teško dostupne ili čak i potpuno nedostupne. Još je manje dostupna tzv. neformalna praksa pojedinog sudskog registra (zbog čega i nastaju mnogobrojne neusklađenosti opisane u poglavlju „Sadašnje stanje”).

Stoga je nužno da se prilikom uspostave Nacionalnog sudskog registra uspostavi i jasan i pregledan sustav objave svih odluka Visokog trgovačkog suda u registarskim predmetima, kao i svih tumačenja i prakse samog sudskog registra i njihovih promjena. Ukoliko te odluke i stavovi ne bi bili objavljeni, ne bi ih se smjelo niti primjenjivati prema predlagateljima upisa koji su u dobroj vjeri podnijeli prijedlog za upis pouzdajući se u objavljenu praksu i stavove.

Dodatno, svako odbijanje upisa moralo bi biti detaljno obrazloženo te se pozivati na postojeće odluke odnosno stavove (ukoliko se tiču predmeta postupka). Obrazloženja se ne bi smjela svoditi na pozivanje na odredbe zakona ili podzakonskih akata, ili na paušalnu argumentaciju, već bi svaki predlagatelj morao jasno i nedvosmisleno dobiti informaciju o tome zašto prijedlog za upis nije usvojen. Ukoliko se odbijanje ne bi temeljilo na postojećoj odluci odnosno stavu, već bi se radilo o zauzimanju novog stava registra o nekom pitanju, to bi se nužno moralo naznačiti kako bi subjekti upisa imali jasnu sliku o tome i kako bi mogli odlučiti da li će izmijeniti prijavu ili će se žaliti na rješenje o odbijanju.

Dodatno, sam postupak u slučaju da postoje problemi vezani uz zadovoljenje uvjeta za provedbu upisa trebao bi biti daleko fleksibilniji te bi trebao biti dvosmjernan i omogućiti komunikaciju između predlagatelja i osoba zaduženih za provedbu upisa telefonom, emailom i na drugi način, bez formalnosti. Cilj bi bio da se nepravilnosti otklone jednostavno i transparentno, ali u skladu s važećom objavljenom praksom i stavovima te da referenti koji vode predmet budu pomoć i podrška u tom procesu. Tek ako bi se zaista utvrdilo da nije moguće provesti upis, ili ako ne postoji adekvatna suradnja predlagatelja i nadležnih osoba, donosilo bi se rješenje o odbijanju.

A povodom tog rješenja žalbe bi se rješavale po hitnom postupku, u roku od 30 dana. Kako se u registarskim postupcima često radi o situacijama o kojima ovisi poslovanje nekog trgovačkog društva, svako odugovlačenje ili nerješavanje predmeta u najhitnijim rokovima dovodi do nastanka štete. Isto tako bi trebalo uvesti jasne posljedice kašnjenja sudova sa donošenjem odluka (u stilu „šutnje administracije”), kako bi se i sa strane registra ozbiljno shvatilo da subjekti upisa trpe posljedice kašnjenja s donošenjem odluka.

Zaključak

Hrvatski sustav upisa i vođenja evidencija o pravnim subjektima i drugim povezanim bitnim podacima ključan je alat za postizanje pravne sigurnosti i povjerenja u tržište. Međutim, nakon trideset godina, tijekom kojih svjedočimo strelovitom globalnom napretku u tehnologiji, političkoj stabilnosti te dinamičnom gospodarskom okruženju, postojeći sustav kojega čine devet sudskih registara zahtijeva znakovitu prilagodbu te je sazrelo za strukturnu reformu.

Komparativnom analizom sustava država članica EU, vidljivo je da postoji tendencija prema centralizaciji i digitalizaciji registara, kao i povećanju transparentnosti i olakšavanju pristupa. Hrvatski sustav može i treba slijediti ovaj primjer kako bi se prilagodio suvremenim potrebama i osigurao efikasnost i ujednačenost djelovanja.

AmCham stoga predlaže sljedeće ključne reforme:

- **Objedinjavanje postojećih sudskih registara:** Uspostava jednog nacionalnog sudskog registra, umjesto trenutnih devet sudskih registara, koji bi se formirao kao državno tijelo neovisno od postojećih trgovačkih sudova, čime bi se osigurala jedinstvena praksa i postupanje te smanjile razlike među regijama i povećala pravna sigurnost.
- **Izmjene procesnih pravila:** Preciznije definiranje granica ovlasti sudskog registra spriječilo bi samovoljno proširenje nadležnosti pojedinih sudskih registara u pitanjima u kojima izvorno i nije zamišljeno da sudski registar analizira dostavljenu dokumentaciju upis, dok bi sva tumačenja postupovnih pravila registarskog postupka trebala biti javno objavljena na stranicama sudskog registra, bez odgode, s ciljem da sve osobe koje namjeravaju provoditi upis mogu lako i brzo utvrditi koji su osnovni uvjeti za zakonito i valjano provođenje upisa.
- **Elektroničko podnošenje prijava:** Elektroničko podnošenje prijava u registarskim postupcima trebalo bi biti standard, s mogućnošću korištenja usluga javnog bilježnika kao alternative. Korištenje digitalnih alata za potvrđivanje dokumentacije, poput NIAS-a, omogućilo bi brže i sigurnije podnošenje prijava.
- **Javna objava odluka i transparentnost:** Odluke Visokog trgovačkog suda i relevantna tumačenja trebaju biti javno dostupne kako bi se osigurala dosljednost i predvidljivost u postupanju, dok bi odluke o odbijanju upisa trebale biti detaljno obrazložene i temeljene na postojećoj praksi.
- **Hitno rješavanje žalbi:** Žalbe na odluke sudskog registra trebale bi se rješavati u roku od 30 dana, s jasno definiranim posljedicama za kašnjenja, kako bi se izbjegla šteta za poslovne subjekte.

Uvođenjem ovih reformi, Hrvatska bi značajno unaprijedila svoj sustav sudskih registara, čineći ga prilagođenijim suvremenim potrebama gospodarstva i

poslovanja. Centralizacija, digitalizacija i transparentnost ključni su koraci prema postizanju efikasnog, pouzdanog i modernog sustava vođenja evidencija o pravnim subjektima. AmCham je uvjeren da će ove promjene omogućiti lakše poslovanje, povećati pravnu sigurnost i povjerenje u tržište što će značajno pridonijeti daljnjem razvoju hrvatskog gospodarstva.

Za dodatne informacije molimo kontaktirajte:
Američka gospodarska komora u Hrvatskoj
Andrea Doko Jelušić,
Izvršna direktorica T: 01 4836 777
E: andrea.doko@amcham.hr